

Heb je naaste lief als jezelf

Ruben Ridderhof, zondag 19 mei 2019 NGK De Pelgrim - Ede

Er is een verhaal in de Talmoed over een man die kwam bij rabbi Hillel, een van de grote leraren uit het Jodendom, nog van vóór de tijd van de Here Jezus. De man was onder de indruk geraakt van het geloof van de Joden en wilde zich tot het Jodendom bekeren. Maar kennelijk was hij verward geraakt door de veelheid aan kennis die in het Jodendom rondom de Thora is geweven. Hij vroeg rabbi Hillel daarom: “Kunt u mij de Thora uitleggen terwijl ik op één been sta?”

Rabbi Hillel antwoordde hem: “Wat je niet wilt dat jou wordt aangedaan, doe dat ook niet aan een ander. De rest is uitleg. Ga, en bestudeer het.”

Wie de interpretatie hiervan overweegt, komt tot een wat passieve conclusie: zolang je er maar voor zorgt dat je een ander geen leed aandoet, in welke vorm dan ook, dan zit je goed. Een beetje als het motto van Google: *do no evil*. Of dat nou helemaal de bedoeling is ...

Maar neem eens even de tijd om jezelf af te vragen in hoeverre jij hieraan voldoet. In z'n algemeenheid lijkt het namelijk wel eenvoudig, maar denk eens dicht bij huis. Denk eens aan degenen die je het liefst zijn ... Juist bij diegenen faal ik, vrees ik, enorm. Hoe zou de wereld eruit zien als we deze samenvatting van Gods wil echt zouden verwezenlijken? Stel je alleen maar eens voor hoe jij je zou voelen als de mensen om je heen zich zo naar jou zouden opstellen!

Maar het gebod in Leviticus lijkt nog verder te gaan. Je naaste liefhebben als jezelf, vraagt een actieve houding: Doe aan de ander zoals jij wilt dat anderen aan jou zouden doen.

Het voorbeeld van rabbi Hillel wil overigens niet zeggen dat het Jodendom een passieve invulling van het gebod leert en het christendom een actieve. Ook in het Jodendom wordt dit gebod gezien als het grootste gebod.

Maar waarom eigenlijk?

Als we de context bekijken waarin dit gebod wordt genoemd, dan vinden we in Leviticus 19 een ogenschijnlijk onsamenhangende opsomming van geboden van allerlei strekking, met betrekking op allerlei gebieden van het leven. En daar tussen al die geboden staat ook die ene tekst over je naaste liefhebben als jezelf. Wat maakt dan dat ene gebod zo belangrijk?

Ik wil met jullie vanuit een aantal Joodse interpretaties dieper ingaan op de betekenis van dit Woord. We ontdekken dan overeenkomsten met wat de Here Jezus leerde. En dat is ook niet vreemd. De Here Jezus was immers een Jood en leefde en leerde vanuit hetzelfde Woord. Sterker nog: Hij is het Woord dat is vleesgeworden

Puzzel naar samenhang

Laten we eerst eens naar de kleinere context kijken. Daar zien we in twee verzen een reeks geboden die weinig met elkaar te maken lijken te hebben, maar waar wel degelijk een soort aanloop wordt genomen naar die climax:

“U mag in uw hart uw broeder niet haten. U moet uw naaste zeker terechtwijzen, zodat u geen zonde op hem laadt. U mag geen wraak nemen of een wrok koesteren tegen uw volksgenoten, maar u moet uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de HEERE.” (Leviticus 19:17-18)

Als we deze tekst even in losse delen ontleden, komen we op de volgende vier punten:

- Haat je broeder niet in je hart.
- Wijs je naaste terecht, zodat je geen zonde op hem laadt.
- Neem geen wraak, koester geen wrok.
- Heb je naaste lief als jezelf.

Het lijken op het eerste gezicht vier losse geboden zonder samenhang, maar er ligt eigenlijk een soort puzzel. De stukjes passen in elkaar en vormen één boodschap, maar er missen als het ware de verbinding die de samenhang duidelijk maakt. Laten we ze één voor één langsgaan:

Haat je broeder niet in je hart

Opvallend is het 'in je hart'. Er staat niet dat we niet mogen haten. Haat op zich is niet noodzakelijk een zonde. We mogen met alle recht het kwaad haten. Daarover lezen we in de Psalmen: "Zou ik niet *haten*, HEERE, wie U *haten*, walgen van wie tegen U opstaan?" (Psalm 139:21).

Maar er staat: "*in uw hart haten*". God wil niet dat we haat laten indalen in ons hart, dat we ons verlustigen in onze haat.

Wijs je naaste terecht

En hier komt het eerste verbindingswoord in zicht: *in plaats daarvan*. In plaats van haat te laten neerdalen in je hart, moet je je naaste terechtwijzen. Met andere woorden: laat je haat niet deel worden van jezelf, maar ga erover in gesprek - zoek een manier om met je naaste in gesprek te raken om uit te leggen wat je dwars zit en waarom.

Ik ga hier niet in op de toevoeging 'zodat je geen zonde op hem laadt' (of 'op jezelf', die vertaling is ook mogelijk), maar het is wel interessant om op te merken dat hierin de suggestie ligt dat het nalaten van zo'n gesprek gevolgen heeft en dat jouw rol daarin wordt meegerekend ...

Neem geen wraak, koester geen wrok

De samenhang met het volgende gebod wordt dan ook duidelijk. Het toont het alternatief als we niet in gesprek gaan, maar onze haat koesteren. Als haat in je hart zit, komt het er altijd uit. Dat kan op twee manieren: of het komt eruit in de vorm van wraak. (Jij leent mij je bijl niet uit? Dan mag jij mijn kruiwagen ook niet lenen!) of het gaat naar binnen in de vorm van wrok (Natuurlijk mag je mijn kruiwagen lenen. Ik ben tenslotte niet zoals sommige mensen die hun bijl niet willen uitlenen ...)

Dus: laat je niet door haat leiden tot wraak of wrok, maar kaart het aan: confronteer je naaste met datgene wat je dwarszit. Dan zijn er vier scenario's denkbaar:

- 1) je ontdekt dat de reden voor je haat niet bij de ander ligt, maar bij jezelf
- 2) Het blijkt dat je haat is gebaseerd op een misverstand wat je vervolgens kunt rechtzetten.
- 3) De ander beseft dat hij schuldig is, en verontschuldigt zich.
- 4) De ander geeft toe dat hij schuldig is, maar heeft geen spijt van wat hij je heeft aangedaan. In dat geval is je haat gerechtvaardigd, maar geldt nog altijd het gebod om de ander niet in je hart te haten.

Heb je naaste lief als jezelf

is in feite de conclusie van het voorgaande: Gods geboden vormen een pad, een stappenplan naar de verwezenlijking van dit belangrijkste gebod. En dat geldt dus eigenlijk voor de hele Thora: alles draagt bij aan de verwezenlijking van dat ene gebod: Heb je naaste lief als jezelf.

Maar wat is er dan zo bijzonder aan je naaste dat dit zo belangrijk is?

Het eerste gebod is toch: Heb de Heere, uw God lief met heel je hart, ziel en verstand?
Waarom is die naaste dan ook zo belangrijk?

Een hint naar het antwoord vinden we in de tien geboden. Het is algemeen aanvaardt in zowel het Jodendom als het christendom dat de eerste vijf geboden gericht zijn op de relatie tussen de mens en God en de laatste vijf geboden gericht zijn op intermenselijke relaties. Maar wacht: het vijfde gebod is: eer je vader en je moeder. Hoort dat niet eigenlijk bij de intermenselijke relaties? Waarom wordt deze dan toch gerekend bij de geboden over de verhouding tussen de mens en God?

Het antwoord wordt meestal gezocht in de sfeer dat de reden waarom we onze ouders moeten eren ligt in de sfeer van de zorg, liefde en opvoeding die we van hen krijgen. Maar uiteindelijk is het natuurlijk God de vader die voor ons zorgt, ons liefheeft en ons opvoedt. In die zin is de eer die je je ouders geeft, eigenlijk ook eer aan God.

Daar ligt ook het geheim van onze naaste, onderwijst het Jodendom vandaag de dag nog altijd. Niet alleen je ouders vormen Gods boodschappers in je leven, maar in feite alle mensen om je heen vormen een levend beeld van de Schepper in onze omgeving. Hij schiep de mens immers naar Zijn gelijkenis.

God liefhebben met heel je hart, heel je ziel en heel je verstand is zo'n enorm gebod. Hebben wij God überhaupt lief? Ja we voelen ons allemaal wel eens overweldigd door Zijn genade, dat we het uitzingen van liefde. Maar Hem echt liefhebben, met hart, ziel en verstand... Voldoet u eraan? Ik niet! Ten diepste is God zelf zó hoog en verheven, dat het gebod om Hem lief te hebben eigenlijk te verheven is voor ons.

En dan klinken ook de woorden van de Here Jezus:

“U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, hieraan gelijk, is: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de Wet, en de Profeten.”
(Matteüs 22:37-40)

Hoor je dat? Het tweede, *hieraan gelijk* is ... De Here Jezus bevestigt het: we kunnen die onbereikbare liefde voor God verwezenlijken in de liefde voor onze naaste!

En eigenlijk horen we dat al in Leviticus, als het gebod wordt besloten met: “Ik ben de Heere.” God verbindt zijn eigen Naam aan dit gebod. Het is voor Hem!

Dat inzicht maakt dat de relatie met mensen om ons heen in een heel ander licht komt te staan. Maar wanneer we die relaties onder de loep nemen, beseffen we meteen hoezeer we dan ook in de liefde tekortschieten.

Kunnen we die liefde eigenlijk wel ooit verwezenlijken?

Er is één relatievorm waarin God ons de kans heeft gegeven om het werkelijke liefhebben als jezelf te verwezenlijken. Dat is het huwelijk. In de relatie tussen man en vrouw in het huwelijk, kan een zodanige eenheid worden bereikt, dat man en vrouw dat tweede gebod vervullen!

Het Jodendom leert zelfs dat als een mens één mens heeft liefgehad als zichzelf, dat hij de hele Thora heeft vervuld! En dat is voor iedereen die in het huwelijk treedt binnen handbereik!

Maar helaas, zelfs in het huwelijk valt het werkelijk liefhebben vaak tegen. Te vaak zijn we op onszelf gericht in plaats van op de ander.

Is er dan geen uitzicht?

Jawel! In de eerste brief van Johannes, spreekt de apostel over dit gebod:

“Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft. Als iemand zou zeggen: Ik heb God lief, en hij zou zijn broeder haten, dan is hij een leugenaar. Want wie zijn broeder, die hij ziet, niet liefheeft, hoe kan hij God liefhebben, Die hij niet gezien heeft? En dit gebod hebben wij van Hem, dat wie God liefheeft, ook zijn broeder moet liefhebben.” (1Johannes 4:19-21)

Het antwoord zit in die eerste woorden: Hij heeft ons eerst liefgehad. En die woorden schuilen eigenlijk ook al in Leviticus, als God Zijn Naam verbind aan het gebod. Het is niet alleen voor hem, maar ook door Hem! Ten allen tijde mogen we God vragen om Zijn hulp. Hij is het die in ons Zijn liefde bewerkt. Zijn oneindige liefde die al onze tekortkomingen overkomt en ons in staat stelt om onszelf lief te hebben, en onze naaste, en zo God zelf.

Amen